

โครงการส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตลาดสร้างสุข (ตลาด) ย้อนยุค ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

จัดทำโดย
นายจิรภาส สี่หัด
รหัสนิสิต 651011279

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการบริหารและพัฒนาชุมชน
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (การบริหารและพัฒนาชุมชน)
มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

ที่มาและความสำคัญ

ตลาดสร้างสุขย้อนยุคตำบลท่าข้าม (เปิดทุกวันเสาร์) ตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม จัดขึ้นโดยสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ตามโครงการพัฒนาชุมชนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ ผลิตภัณฑ์ชุมชน และอาหารปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้าและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โครงการนี้มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนและครัวเรือนอย่างยั่งยืน เชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และสร้างความเข้มแข็งให้กับตำบลท่าข้าม โดยใช้งบประมาณสนับสนุนจากแผนงานส่งเสริมและพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากการดำเนินงาน พบว่า มีขยะเยอะ โดยเฉพาะเศษอาหาร เปลือกผักผลไม้ ส่งผลกระทบต่อความสะอาดและสิ่งแวดล้อม จึงจัดทำโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตลาดสร้างสุข (ตลาด) ย้อนยุค ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อพัฒนาตลาดให้สะอาด เป็นระเบียบ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) ภายในตลาดสร้างสุขย้อนยุค (ตลาด) ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อค้า แม่ค้า และประชาชนในตลาด ในการคัดแยกขยะเปียกตั้งแต่ต้นทางอย่างถูกวิธี
3. เพื่อพัฒนาและจัดทำ “ถังขยะเปียกรักษ์โลก” สำหรับรองรับเศษอาหารและเปลือกผลไม้ เพื่อนำไปผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตลาดและชุมชน
4. เพื่อลดปริมาณขยะอินทรีย์ที่ต้องนำไปกำจัด ลดปัญหากลิ่นเหม็นและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายในตลาด
5. เพื่อสร้างต้นแบบการบริหารจัดการขยะโดยชุมชนที่สามารถนำไปขยายผลหรือประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้อย่างยั่งยืน

รูปแบบของ PAOR

1. Plan (การวางแผน)

วางแผนแก้ไขปัญหახยะในตลาด โดยสำรวจว่ามีร้านค้าใดที่เกิดเศษอาหารจำนวนมาก กำหนดแนวทางจัดทำถังขยะสำหรับแยกเศษอาหารเพื่อนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ พร้อมเตรียมวิธีประชาสัมพันธ์และอธิบายให้พ่อค้าแม่ค้าเข้าใจถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะ

รูปแบบของ PAOR

2. Act (การปฏิบัติ)

ดำเนินการพูดคุยทำความเข้าใจกับพ่อค้าแม่ค้า แนะนำให้ร้านที่มีเศษอาหารนำมาทิ้งในถังที่จัดเตรียมไว้ พร้อมทั้งเริ่มรวบรวมเศษอาหารเพื่อนำไปกระบวนการทำปุ๋ยอินทรีย์

รูปแบบของ PAOR

3. Observe (การสังเกต/ติดตามผล)

ติดตามผลว่าพ่อค้าแม่ค้าให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใด ปริมาณเศษอาหารที่รวบรวมได้เพิ่มขึ้นหรือไม่ มีปัญหา เช่น ทิ้งผิดถัง หรือถังไม่เพียงพอหรือไม่

รูปแบบของ PAOR

4. Reflect (การสะท้อนผลและปรับปรุง)

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หากพบปัญหาอาจปรับปรุงโดย
เพิ่มป้ายประชาสัมพันธ์ เพิ่มจำนวนถังขยะ หรือให้ความรู้
เพิ่มเติม เพื่อให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขอบเขต

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะอินทรีย์ภายในตลาด แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะเปียก การออกแบบและจัดทำถังขยะเปียกรักษ์โลก ตลอดจนกระบวนการนำเศษอาหารและเปลือกผลไม้มาผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตลาดและชุมชน

ขอบเขต

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ตลาดสร้างสุขย้อนยุค ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการถึงขยะเปียกรักษ์โลก และเป็นแหล่งกำเนิดขยะอินทรีย์จากกิจกรรมการจำหน่ายอาหาร ผัก ผลไม้ และสินค้าต่าง ๆ ภายในตลาด

ขอบเขต

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การดำเนินการศึกษาปัญหาพิเศษและกิจกรรมตามโครงการ
ตั้งแต่วันที่ 13 เดือนมกราคม พ.ศ. 2569 ถึง วันที่ 15 เดือน
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 ครอบคลุมขั้นตอนการสำรวจข้อมูล วางแผน
ดำเนินกิจกรรม และสรุปผลการศึกษา

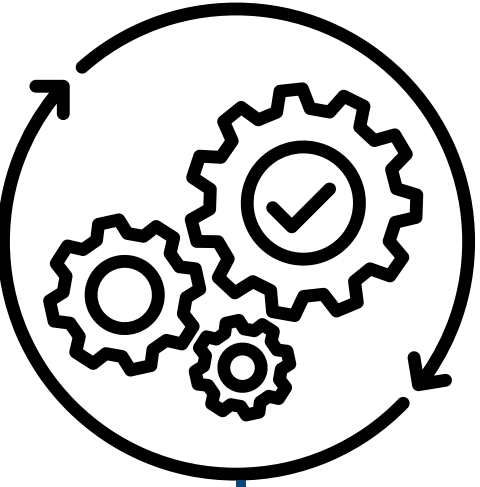

ขอบเขต

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า ผู้ประกอบการในตลาด คณะกรรมการตลาด และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะภายในตลาด โดยมุ่งเน้นผู้ที่มีส่วนร่วมโดยตรงในการคัดแยกและทิ้งขยะอินทรีย์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมในการจัดการขยะเปียก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม

- ประชุมชี้แจงพ่อค้า แม่ค้า และผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ
- อธิบายประเภทของขยะอินทรีย์ที่สามารถนำมาหมักได้ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้
- จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ ได้แก่
 1. ถังขยะสำหรับขยะอินทรีย์ (มีฝาปิดมิดชิด)
 2. ป้ายประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะ
 3. ถังหมักปุ๋ยหรือบ่อหมัก
 4. อุปกรณ์คนผสม เช่น ไม้พายหรือจอบ
 5. ถุงมือและอุปกรณ์ป้องกันความสะอาด

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2 การติดตั้งถังขยะเปียกรักษ์โลก

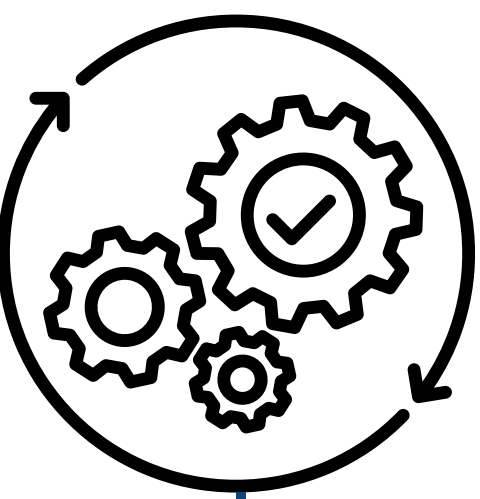
- เลือกจุดติดตั้งถังขยะในบริเวณที่สะดวกต่อพ่อค้าแม่ค้า
- ติดป้ายประชาสัมพันธ์แสดงวิธีการคัดแยกขยะอย่างชัดเจน
- ตรวจสอบความเรียบร้อยของถัง เช่น ฝาปิดแน่น ลดปัญหากลิ่นและแมลง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมขยะอินทรีย์

- ให้พ่อค้าแม่ค้านำเศษอาหาร เศษผัก และเปลือกผลไม้มาทิ้งในถังที่จัดเตรียมไว้
- หลีกเลี่ยงการปะปนของพลาสติก โฟม หรือวัสดุที่ไม่ย่อยสลาย
- รวบรวมขยะอินทรีย์จากถังเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการหมักตามระยะเวลาที่กำหนด (เช่น ทุกวัน หรือทุก 2–3 วัน)

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 4 กระบวนการหมักปุ๋ยอินทรีย์

- นำเศษอาหารและขยะอินทรีย์เทลงในถังหมักหรือบ่อหมัก
- คลุกเคล้าให้เข้ากัน โดยอาจผสมวัสดุแห้ง เช่น ใบไม้แห้ง หรือแกลบ เพื่อช่วยลดความชื้น
- ใช้อุปกรณ์ เช่น ไม้พายหรือจอบ คนผสมให้ทั่ว
- ปิดฝาถังหมักให้มิดชิด เพื่อลดกลิ่นและป้องกันแมลง
- กลับกองปุ๋ยหรือคนส่วนผสมทุก 7–10 วัน เพื่อช่วยให้อากาศถ่ายเทและเร่งการย่อยสลาย
- ใช้ระยะเวลาหมักประมาณ 30–45 วัน หรือจนกว่าวัสดุจะย่อยสลายเป็นเนื้อปุ๋ยสีเข้ม ไม่มีกลิ่นเหม็น

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 5 การนำปุ๋ยไปใช้ประโยชน์

- ตรวจสอบความสมบูรณ์ของปุ๋ยอินทรีย์ก่อนนำไปใช้
- นำปุ๋ยที่ได้ไปใส่ต้นไม้ภายในบริเวณตลาดหรือพื้นที่ชุมชน
- ประเมินผลการเจริญเติบโตของต้นไม้หลังการใช้ปุ๋ย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 6 การติดตามและประเมินผล

- บันทึกปริมาณขยะอินทรีย์ที่รวบรวมได้ในแต่ละสัปดาห์
- ประเมินความร่วมมือของพ่อค้าแม่ค้า
- สรุปผลการลดปริมาณขยะและประโยชน์ที่ได้รับ
- ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมและต่อเนื่อง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ตลาดสร้างสุขย้อนยุค (ตลาด) ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีระบบการคัดแยกขยะเปียกที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยพ่อค้า แม่ค้า และผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
2. ปริมาณขยะอินทรีย์ที่ต้องนำไปกำจัดลดลงอย่างเห็นได้ชัด ส่งผลให้ลดปัญหากลิ่นไม่พึงประสงค์ ลดแหล่งเพาะพันธุ์แมลง และทำให้สภาพแวดล้อมภายในตลาดสะอาด น่าใช้บริการมากยิ่งขึ้น
3. เกิดปุ๋ยอินทรีย์จากเศษอาหารและเปลือกผลไม้ที่รวบรวมผ่านถังขยะเปียกรักษ์โลก ซึ่งสามารถนำไปใช้บำรุงต้นไม้ในพื้นที่ตลาดและชุมชน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อปุ๋ย และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
4. เกิดความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างพ่อค้า แม่ค้า คณะกรรมการตลาด และชุมชน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาส่งแวดล้อม อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว
5. ได้รูปแบบหรือแนวทางการบริหารจัดการขยะอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในตลาดหรือชุมชนอื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้า และป้องกันการกลับไปสู่พฤติกรรมเดิม
2. ควรขยายกิจกรรมรณรงค์ด้านการคัดแยกขยะไปยังประชาชนผู้มาใช้บริการตลาด เพื่อสร้างความร่วมมือทั้งระบบ
3. ควรประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนงบประมาณหรืออุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของโครงการต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน
2. ควรเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับตลาดหรือชุมชนอื่น เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน
3. ควรศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากขยะอินทรีย์ เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการต่อยอดเชิงธุรกิจชุมชน

